

Samband mellan förväntningar på kattens beteende och val av hanteringsmetod – en kvalitativ intervjustudie av personal inom djursjukvården

Josephine Pihlvang och Nicolina Bäcklin Löwenberg

Självständigt arbete i djuromvårdnad • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Djursjukskötprogrammet
Uppsala 2022

Samband mellan förväntningar på kattens beteende och val av hanteringsmetod - en kvalitativ intervjustudie av personal inom djursjukvården

Relationship between expectations on the cat's behaviour and choice of management - a qualitative interview study of veterinary personnel

Josephine Pihlvang och Nicolina Bäcklin Löwenberg

Handledare: Anna Lundberg, SLU, institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Bitr. handledare: Maria Andersson, SLU, institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Examinator: Lena Lidfors, SLU, institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i djuromvårdnad
Kurskod: EX0994
Program: Djursjukskötarprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för kliniska vetenskaper
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2022
Omslagsbild: Josephine Pihlvang
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd

Nyckelord: Katt, förväntning, hanteringsmetod, låg stresshantering, Rosenthaleffekten, personal inom djursjukvården

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Avdelning antrozooologi och tillämpad etologi

Sammanfattning

Katter är ofta stressade hos veterinären vilket kan leda till hanteringsproblem som gör det svårare att behandla katter som besöker djursjukvården. Personal inom djursjukvården har olika erfarenheter och olika synsätt, vilket kan leda till olika förväntningar på hur katter kommer att bete sig under ett besök. Dessa förväntningar kan i sin tur resultera i olika val av hanteringsmetoder som tas till för att kunna ta hand om katten. Idag uppmanas djursjukvården att anpassa klinikmiljön till katten och använda låg stresshantering, där hanteringsmetoderna individanpassas för att främja kattens välbefinnande och främja att djurägare tar katten till veterinären utan att vara oroliga för stresspåverkan. Syftet med denna studie är att undersöka om det inom djursjukvården i Sverige föreligger olika förväntningar på katters beteenden och om det i så fall finns något samband mellan förväntan och val av hanteringsmetod. Samt vad som påverkar personalens förväntningar och hanteringsmetoder. Men även undersöka om Rosenthaleffekten går att påvisa mellan människor och katter, det vill säga om personalens förväntningar på katten kan spegla av sig på kattens beteende. Detta undersöktes genom en intervjustudie där sju personer som arbetar inom djursjukvården deltog. Resultatet granskades och diskuterades utifrån tidigare vetenskapligt publicerad forskning inom området. Inga statistiska tester har genomförts och därför kunde inga reliabla jämförelser göras mellan respondenterna. De som ansåg sig mer bekväma med att hantera katter valde att inte låta val av hanteringsmetod påverkas av tidigare erfarenheter, vad kollegor eller journaler sa om katten. Utan de valde att möta katten med en neutral attityd och anpassa sig utifrån individen i stunden. De som var mindre bekväma med att hantera katter uppgav i större utsträckning att hanteringen kan påverkas till viss del av förväntningar. Många respondenter upplevde att känslan de har när de möter en katt påverkas av förväntningarna. Det som kunde ses var att Rosenthaleffekten upplevdes vara påtaglig och att det kan vara både positivt och negativt att ha förväntningar inför ett möte med en katt.

*Nyckelord: Katt, förväntning, hanteringsmetod, låg stresshantering
Rosenthaleffekten, personal inom djursjukvården*

Abstract

Cats are often stressed at the veterinarian clinic. This can cause handling issues that makes it more difficult to treat cats who visit animal healthcare. Veterinary personnel in animal healthcare have different experiences and different attitudes towards cats which leads to different expectations on how different cats will act during their visit. These expectations can result in a variation of choices of handling methods that are used to take care of the cat. Veterinary personnel in animal healthcare are today encouraged to adjust the surroundings at the clinic to the cat and to perform low stress handling. The handling is to be individualized to each cat in order to benefit the cat's wellbeing and to encourage owners to bring their cats to the veterinarian without being worried about the stress impact on the cat. The aim of this study is to look into the expectations on cats and choices of handling methods amongst veterinary personnel in animal healthcare in Sweden, and to look into what influences their expectations and handling methods. Another aim of this study is to look into if expectancy effect is applicable between humans and cats, meaning if the veterinary personnels' expectations on the cat affects the behaviour of the cat. This was done by conducting interviews with seven people active in animal healthcare as well as looking at research done in the past. No significant difference was shown between the respondents. But those who considered themselves as more comfortable with handling cats claimed to not let previous experiences, what was said by colleagues or stated in medical charts affect choice of handling method. Instead they chose to treat the cat with a neutral attitude and adjust their handling after the cat's individual needs in the moment. Those who were less comfortable with handling cats stated that the handling can be affected to a certain amount by the expectations. Many respondents stated that the feeling they had when meeting a cat can be affected by the expectations. It was shown that Expectancy effect was considered to be noticeable and that it can be positive as well as negative to have expectations when meeting a cat.

Keywords: Cat, expectation, handling methods, low stress handling, Expectancy effect, personnel in animal healthcare

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	7
1. Inledning.....	8
1.1 Syfte	9
1.2 Frågeställning	9
2. Bakgrund.....	11
2.1 Kattens natur och beteende	11
2.2 Låg stresshantering	12
2.3 Hanteringsmetoder	13
2.4 Rosenthaleffekten.....	13
3. Metod och material.....	15
3.1 Litteraturstudie	15
3.2 Intervjuundersökning	15
3.3 Datainsamling	16
3.4 Databearbetning	17
4. Resultat	19
4.1 Bakgrundsinformation om respondenterna	19
4.2 Val av hanteringsmetoder.....	20
4.3 Förhandsinformation, erfarenhet och förväntningar	21
5. Diskussion	24
5.1 Metoddiskussion.....	24
5.2 Resultatdiskussion.....	25
5.3 Framtida forskning.....	31
6. Slutsats.....	32
Referenser	33
Tack	36
Bilaga 1	37

Tabellförteckning

Tabell 1. De sju respondenternas yrkesroller, antal aktiva år inom djursjukvården och hur bekväma de är med att hantera katter på arbetet.....	18
--	----

1. Inledning

Katt (*Felis catus*) har länge legat i toppen som ett av de mest populära sällskapsdjuren i Sverige och idag finns en katt i ungefär vart femte hushåll (Agria 2021). Enligt en undersökning genomförd av Novus 2021 på uppdrag av Agria Djurförsäkring och Svenska Kennelklubben ser man en ökning av veterinärförsäkrade katter (Agria 2021; Näringsdepartementet 2021). Men trots det är det fortfarande vanligare att djurägare regelbundet tar sin hund till veterinären, än sin katt (Nibblett et al. 2015; Couture et al. 2022). En trolig anledning, enligt djurägare, är det stresspåslag som katter får under och efter veterinärbesök (Nibblett et al. 2015; Mariti et al. 2016).

Katters tolerans av hantering är ofta kortare jämfört med hundar (Atkinson et al. 2018) och detta kan innebära att personal inom djursjukvården har kortare tid på sig att utföra kliniska moment. I en studie där man frågat djurägare om hur de upplever sina katter i samband med veterinärbesök uppger majoriteten att de upplever sin katt som stressad, både under och efter besöket. I samma studie uppger många djurägare även att deras katt associerar veterinärbesök med något negativt om de varit med om stressfyllda besök tidigare (Mariti et al. 2016). Vi vet idag att låg stresshantering (low stress handling) är viktigt för att minska katters lidande under och efter veterinärbesök (Herron & Shreyer 2014), och även av betydelse för personalens säkerhet. Detta för att undvika bett- och rivskador och därmed säkra en god arbetsmiljö och minska kostnad för arbetsrelaterade skador (Herron & Shreyer 2014). Det är således viktigt med korrekt hanteringsmetod både för att minska stress hos katterna men även för att undersökning och behandling ska kunna genomföras på ett säkert sätt, för både katten och inblandad personal.

Val av hanteringsmetod kan påverkas av flera faktorer. I detta arbete undersöks vilken betydelse förväntningar på katters beteenden har för val av hanteringsmetod inom djursjukvården och vad effekterna av detta blir. Studier visar att våra förväntningar på människor i vår omgivning har en tendens att framkalla det förväntade beteendet. Detta fenomen kallas för Rosenthaleffekten (Rosenthal 1994). Till en viss del berör forskningen kring detta ämne även djur då delar av den grundar sig i ett försök med råttor. Där fann man att råttors förmåga att lära sig att ta sig igenom en labyrint påverkades av vilka förväntningar de som

utförde experimentet hade på dem (Rosenthal 1994). Det saknas forskning kring huruvida Rosenthaleffekten även gäller för katt, det vill säga om våra förväntningar på katter framkallar det förväntade beteendet. Men i en artikel av Williams (2016) skriven i *Veterinary nursing journal* framgår det att förväntningar kan ha en påverkan på hur personal inom djursjukvården väljer att hantera katter. Där beskriver författaren hur hon tidigare i karriären förväntade sig att katter skulle vara besvärliga vid veterinärbesök och att detta påverkade hur hon valde att hantera katterna (Williams 2016).

Detta arbete undersöker därför vilka förväntningar personal inom djursjukvården i Sverige har på katters beteenden, samt om dessa förväntningar upplevs påverka val av hanteringsmetod, och i slutändan om detta även upplevs påverka hur katterna beter sig. Om vi finner förståelse för vad som påverkar hur vi väljer att hantera katter, och har detta i åtanke vid veterinärbesök, kan vi bli bättre på att arbeta med låg stresshantering. Om detta i sin tur leder till minskade stresspåslag hos katterna skulle tilliten hos djurägarna för djursjukvården kunna stärkas vilket skulle kunna leda till att djurägarna tar katten till veterinären mer regelbundet. Således är kunskap om förväntningar, varför vi har dem och dess effekter, något som gynnar framförallt katterna, men även djursjukskötare i arbetslivet då det kan underlätta hanteringen.

1.1 Syfte

Detta arbete syftar till att undersöka hur förväntningar på katters beteenden ser ut hos personal inom djursjukvården i Sverige idag, samt vad som påverkar vilka förväntningar de har. Påverkas förväntningarna till exempel av vissa egenskaper hos katter? Vilken roll spelar tidigare erfarenheter och den förhandsinformation som ges om katten inför ett första möte? Vidare undersöks om dessa förväntningar påverkar hur de väljer att hantera katter och om detta upplevs påverka hur katterna beter sig.

1.2 Frågeställning

- *Vilka förväntningar har personal inom djursjukvården på katters beteende på klinik?*
- *Finns det faktorer som påverkar dessa förväntningar på beteendet hos katter?*
- *Hur påverkas personalens hantering av katter utifrån dessa förväntningar?*

- *Kan Rosenthaleffekten påvisas mellan katt och människa inom djursjukvården?*

2. Bakgrund

2.1 Kattens natur och beteende

De flesta individer från familjen *Felidae* lever solitära liv och engagerar sig socialt endast vid parning och kattungeuppfödning. Men ett fåtal ur *Felidae* familjen har utvecklat ett beteende där de gynnas av att leva ett mer socialt liv, och däribland hittar man den domesticerade huskatten. Beroende på miljö och uppväxt kan den domesticerade katten dock visa beteenden liknande deras vilda släktingar och är inte alltid beroende av en social miljö (Vitale Shreve & Udell 2015; Heath 2020). För att kunna förstå katter och deras beteende är det behövligt att man är medveten om hur katter fungerar och hur de upplever sin omgivning. Viktigt att förstå är att kattens sinnen är till för jakt av bytesdjur och är därför mer utvecklade än de hos människan. De har en hörsel som har en betydligt bredare frekvens upptagningsförmåga och de har fem till tio fler luktepitel vilket gör att de känner dofter starkare än människan. Katternas syn är utvecklad för att kunna uppfatta snabba rörelser. Enligt en sammanställning från Rodan (2010) är riktlinjerna för hantering av katter "långsamt är snabbt, och snabbt är långsamt", vilket är viktigt för djursjukvården att förstå då de troligen reagerar annorlunda än vad vi förväntar oss på olika rörelser. I samma sammanställande artikel menar Rodan (2010) på att om vi kan läsa av en katt genom att kolla på ansiktsuttryck, kroppsspråk och svansposition, kan vi redan på avstånd förstå kattens sinnesstämning, och utifrån det kan vi agera för att undvika att situationer hos veterinären eskalerar, och istället se till att veterinärbesöken vänds till något positivt. Katter är väldigt duktiga på att observera och lära sig av vad andra katter i deras omgivning gör (Rodan 2010). Katter som varit med om stressfulla situationer hos veterinären har en tendens att ta detta med sig till framtida besök, men det finns underlag för att dessa besök kan vändas om till något positivt för katten genom att utöva lugn hantering, belöna med godis och ge beröm (Rodan 2010). Genom att ha kunskap om detta kan djurägare redan innan de ska till veterinären förbereda sina katter hemma genom att tänka på hur de hanterat katten i hemmet och inte göra en stor sak av att katten ska in i en transportbur och åka iväg (Themes 2016). Men det är även viktigt att besöket hos veterinären blir trevligt, för att underlätta framtida besök (Heath 2020).

2.2 Låg stresshantering

Genom att ta sitt djur till veterinären regelbundet kan sjukdomar upptäckas i tid och en bättre livskvalitet kan uppnås. Trots detta är det mindre vanligt att djurägare tar sin katt till veterinären än sin hund (Nibblett et al. 2015; Couture et al. 2022). Många kattägare väljer att endast ta sin katt till veterinären om den är sjuk. Detta kan bero på att de vill undvika den stress som ofta uppstår hos både katten, men även hos djurägaren själv, i samband med veterinärbesök. Studier har visat att djurägare upplever att deras katter inte bara är stressade under veterinärbesöket utan även fortsätter vara stressade när de kommer hem igen (Mariti et al. 2016). Detta är viktigt för personal inom djursjukvården att ta med sig för att kunna samtala med djurägare om hur man tillsammans kan arbeta för att försöka minimera stressen innan, under och efter besöket, och på så sätt öka kattens välbefinnande genom att få till regelbundna veterinärbesök.

Det finns en rad studier som visar att besök hos veterinären är stressfyllda och på så sätt kan påverka fysiologiska mätningar såsom hjärtfrekvens, blodtryck och andningsfrekvens (Quimby et al. 2011). Stress är en typ av kamp- och flyktbeteende som aktiverar olika kroppsegna hormoner, bland annat kortisol, ett hormon som kan användas för att mäta stress. Även blodglukos är en markör som kan användas för att mäta en stressutveckling (Friberg 2004). En studie av Nibblett et al. (2015) visade på en signifikant ökning av blodglukos vid veterinärbesök jämfört med i hemmet. Samma studie såg ingen skillnad i kortisolnivåerna mellan mätningar i hemmet och hos veterinären vid första besöket. Vid andra besöket såg man dock att kortisolnivån var lägre än vid första besöket, vilket skulle kunna stämma överens med att katterna inte var lika stressade vid andra besöket, då de minns tidigare besök (Nibblett et al. 2015).

Idag finns det metoder som djursjukvården använder för att minska stressen hos katter i samband med veterinärbesök. Separata väntrum och behandlingsrum för katt och hund minskar risken att katter ska möta eller känna doften av hund, vilket är faktorer som riskerar att stressa katten. Det finns också allt fler kliniker som inriktar sig på att minska fler stressfaktorer genom att bygga upp en miljö mer anpassad för katter samt använda sig av en låg stresshantering (Rodan 2010; Nibblett et al. 2015; Mariti et al. 2016; Couture et al. 2022). Låg stresshantering innebär att man använder hanteringsmetoder som minimerar fasthållning och istället uppmuntrar katten med positiv förstärkning så som mat och godis, samt låter katten undersökas och hanteras i den mån katten själv tillåter, för att få den att känna sig mer bekväm. Genom att använda låg stresshantering menar man på

att rädsla och smärta hos katter ska minska men även att personalen ska kunna känna sig säkrare vid hanteringen (Rodan 2010; Themes 2016).

2.3 Hanteringsmetoder

En katt ska helst hanteras med så lite tvång som möjligt för att förbättra välfärden för katten men även för att underlätta veterinärbesöken. Lösa grepp eller att distrahera katten med hjälp av exempelvis mat eller godis är att föredra. Att ta ett grepp i nackskinnets ska absolut undvikas (Atkinson 2018). Inom djursjukvården finns det idag många olika hjälpmedel för att underlätta hantering och för att lättare och säkert kunna genomföra en undersökning, provtagning eller behandling. När det kommer till katt är handduk, kattväska, tvångsbur, tjockare handskar så kallade katthandskar och kattmunkorg några saker som kan hittas ute på kliniken. I en studie av Couture et al. (2022) fick djurägare svara på en enkät om hur de ställer sig till olika hanteringsmetoder beroende på om katten är lugn, rädd eller aggressiv på kliniken. Slutsatsen som drogs av studien var att djurägare generellt föredrog tekniker där mindre fasthållning ingick men att det fanns en mindre grad av oenighet om hårdare hantering om kattens beteende ökade från lugn till aggressiv. Studien visade även på att djurhälsopersonalen måste hantera katten på ett sådant sätt som gör att djurägaren ska känna förtroende och därmed fortsätta ta sin katt till veterinären (Couture et al. 2022). För att underlätta hantering vid veterinärbesök bör djurägaren hantera sin katt dagligen för att bygga upp ett förtroende hos katten och på så sätt lära sig att tolerera hantering som kan behövas för att kunna genomföra ett veterinärbesök (Gazzano et al. 2015). Men med det sagt ska djurhälsopersonalen fortsatt hantera katten med varsamhet och ha förståelse för hur kattens kroppsspråk är och vad katten kan tolerera utan att skapa ett negativt koppling (Couture et al. 2022).

2.4 Rosenthaleffekten

Inom humanpsykologin finns ett fenomen som kallas Expectancy Effect, på svenska kallat Rosenthaleffekten eller Pygmalioneffekten (Egidius. u.å). Detta är ett fenomen som grundar sig i den forskning som utfördes av socialpsykologen Robert Rosentahl. Fenomenet beskriver hur våra förväntningar på människor har en tendens att framkalla det förväntade beteendet. Förväntningar beskrivs enligt Tyda.se som *“tro och antagande att något kommer att vara på ett visst sätt i framtiden”*, och enligt Rosenthaleffekten påverkar de förväntningar som finns gentemot en människa hur man bemöter denne, och genom detta lockar man fram ett visst gensvar. Fokus för denna forskning ligger inom humanpsykologi men en del av forskningen bygger på en studie där man låtit människor träna råttor

(Rosenthal 1994). Denna studie gick ut på att två grupper bestående av människor skulle hålla i ett test på råttor. Testet gick ut på att två olika grupper av människor skulle träna råttor att ta sig igenom en labyrint. Den ena gruppen informerades om att deras råttor var avlade specifikt för att hitta bra genom labyrinter medan den andra gruppen fick information om att deras råttor hade egenskaper som gjorde att de hade svårt att orientera sig i labyrinter. I själva verket hade råttorna samma förutsättningar att lära sig hitta i labyrinterna. Man fann att råttorna visade på bättre inläring i de grupper där människorna förväntade sig att råttorna skulle vara lättlärd. Förväntningen att råttorna skulle vara lättlärd framkallade alltså det förväntade beteendet (Rosenthal 1994).

Att en människas förväntningar kan ha en påverkan på djur framgår även i en studie utförd på Sveriges lantbruksuniversitet. I studien, bestående av 27 hästar, lät man 37 ryttare leda eller rida hästarna längs en sträcka på 30 meter. Innan de började fick ryttarna information om att ett paraply skulle öppnas på en viss punkt på sträckan. Detta var dock falsk information och paraplyet öppnades aldrig. Under tiden mättes hjärtfrekvensen hos både ryttare och hästar. Man fann att hjärtfrekvensen ökade hos både ryttare och hästar när de passerade punkten där paraplyet skulle öppnas, trots att det aldrig hände. Ryttarnas förväntningar på att hästarna skulle bli rädda för paraplyet ledde alltså till ökad hjärtfrekvens även hos den ovetande hästen (Keeling et al. 2009).

3. Metod och material

Kandidatarbetet utfördes under våren 2022 genom intervjuer av personal inom djursjukvården. En litteraturstudie genomfördes för att hitta fakta om katten samt se hur tidigare studier korrelerar med våra resultat. De som intervjuades till arbetet kommer i texten här efter benämnas som respondenter. Förfrågningar om deltagande i studien publicerades på sociala medier i olika grupper där studenter och personal inom djursjukvården är medlemmar samt skickades direkt på mejl till ett stort djursjukhus.

3.1 Litteraturstudie

Litteraturstudien användes främst som grund till att finna fakta om kattens beteende på klinik och möjliga hanteringsmetoder, men även för att finna fakta om hur förväntningar kan påverka beteende både hos människor och djur. Litteratur söktes via databaserna Pubmed och Web of science med sökorden *Cat*, *Feline*, *Handling techniques*, *Veterinary clinic*, *Veterinary nursing*, *Guardian*, *Stress*, *Expectancy effect*, *Rosenthaleffekten*. Ett antal artiklar hittades även via referenslistor från olika artiklar som på ett eller annat sätt berörde ämnet.

3.2 Intervjuundersökning

Båda författarna till det här arbetet var med vid samtliga utförda intervjuer. För att säkerställa likvärdig intervjuteknik under intervjuerna ställde en och samma författare alla frågor och en förde anteckningar och flikade in frågor om förtydliganden vid behov. Intervjufrågorna delades upp i tre delar:

Del I

Denna del omfattar utbildning, arbetsroll idag samt eventuell tidigare arbetsroll om respondenten vidareutbildat sig inom området och hur länge respondenten sammanlagt arbetat inom djursjukvården.

Del II

Här togs frågor upp angående vilka hanteringsmetoder och hjälpmedel till katter på klinik respondenterna använder, i vilka situationer dessa används samt när och varför beslutet tas att använda dem.

Del III

I denna del ställdes fördjupade frågor kring vilka förväntningar respondenterna hade på katter utifrån katters egenskaper, respondentens tidigare erfarenheter av katt samt vilken information respondenten fått innan ett första möte med en katt.

Avslutningsvis presenterades information om studier som visar att våra förväntningar på människor omkring oss kan framkalla det förväntade beteendet och detta följdes av frågan om respondenten upplevde att detta även gäller för djursjukvård i mötet med och hantering av katt. Här fick respondenterna berätta fritt om deras tankar och upplevelser.

Ett intervjuprotokoll följdes vid samtliga intervjuer. Samma frågor ställdes i samma ordning och beroende på svar ställdes följdfrågor eller önskemål om förtydliganden. Intervjuprotokollet finns i *Bilaga 1*. Intervjuerna hölls via zoom eller facetime och tog mellan 8–25 minuter att genomföra.

3.3 Datainsamling

I studien inkluderades flera olika yrkesroller inom djursjukvården och personer med olika erfarenheter av katter. Samtliga respondenter som deltog har någon form av utbildning inom djursjukvård och arbetar inom djursjukvård idag; legitimerade djursjukskötare, veterinärer och djurvårdare nivå 2 och 3. För att hitta personer som kunde delta i intervjustudien skickades en förfrågan via mejl till ett stort djursjukhus. Samma förfrågan publicerades på två facebooksidor där personal och studenter inom djursjukvård är medlemmar. Dessa typer av sidor och platser valdes då de bedömdes ha en god förmåga att nå ut till en stor intressegrupp som hade möjlighet att ställa upp på en intervju. Följande meddelande skickades ut:

Hej!

Vi är två studenter som läser vår sista termin på djursjukskötarprogrammet vid SLU. Under våren skriver vi ett studentarbete där vi undersöker om djurhälsopersonalens (djurvårdare, veterinär och DSS) attityder och förväntningar på katter har betydelse för hur de hanteras på klinik.

Vi är intresserade av att komma i kontakt med och intervjua personal som är med och hanterar katter vid undersökning och/eller behandling. Intervjuerna utförs över zoom och beräknas ta ca 30 min. Personuppgifter kommer hanteras enligt SLUs riktlinjer och intervjuresultat hanteras anonymt.

Intervjuerna utförs mellan datumen 28/2-9/3. Finns det någon hos er som vill delta och hjälpa oss? Då skulle vi vara jättetacksamma! Vid frågor eller intresse mejla oss på: ...

Tack på förhand!

En gräns på fem till tio respondenter som fick delta sattes. Detta för att tid skulle finnas till att utföra intervjuerna och att grundligt kunna bearbeta informationen som inhämtades. Snabbt bokades åtta intervjuer in, vilket var inom de bestämda ramarna. Därmed togs beslutet att avsluta processen att söka fler deltagare och påbörja intervjuerna. Intervjuerna hölls mellan 4/3-22 och 9/3-22. De hölls över Zoom med undantag för en deltagare som endast kunde delta över facetime. Varje intervju spelades in via diktafon för att kunna bearbetas i efterhand, anteckningar fördes även under intervjuerna. Samtyckesblanketter skickades ut innan intervjuerna för underskrift av deltagarna. Första intervjudagen skedde ett bortfall av en respondent och därmed utfördes i slutändan totalt sju separata intervjuer.

3.4 Databearbetning

Samtliga intervjuer transkriberades och sammanställdes av författarna. De inledande frågorna i intervjun är av mer numerisk karaktär och berör hur många år respektive respondent arbetat inom djursjukvården samt hur bekväma de är med att hantera katter på jobbet på en skala 1-5. Dessa data samt yrkesroll sammanställdes i en tabell för att skapa en enkel överblick och möjlighet att identifiera eventuella teman. Ett antal frågor valdes sedan ut att ha som grund för att skapa kartor för att kunna jämföra respondenternas svar. För följande frågor gjordes varsin övergripande sammanställning för att kunna följa trenderna:

- *Vilka hanteringsmetoder använder respondenterna?*
- *Vilka egenskaper hos katter påverkar respondenternas förväntningar?*
- *Påverkas respondenternas förväntningar av vad kollegor säger/vad som står i journal samt påverkar detta hur de väljer att hantera katten?*
- *Påverkas respondenternas förväntningar av tidigare erfarenheter med katt och i sånt fall på vilket sätt?*

Nyckelord i intervjuerna identifierades och kategoriserades utifrån liknande ord och dess synonymer. Dessa ord antecknades i respektive sammanställning för varje fråga, för att enkelt kunna jämföras. För att identifiera teman i intervjuerna i sin helhet lästes även samtliga transkriberade intervjuer igenom flera gånger och likheter och skillnader antecknades.

4. Resultat

4.1 Bakgrundsinformation om respondenterna

I studien deltog två djurvårdare, fyra legitimerade djursjukskötare (DSS) och en legitimerad veterinär. De som deltog i studien hade varit yrkesverksamma inom djursjukvården mellan 3 och 7 år.

Respondenterna fick inledningsvis svara på hur bekväma de är med att hantera katter på arbetet. De fick själva placera sig på skalan 1-5 där 1 var mycket obekvämt och 5 var mycket bekvämt. Fyra respondenter angav 5 och tre placerade sig något lägre, se *tabell 1*.

Tabell 1. De sju respondenternas yrkesroller, antal aktiva år inom djursjukvården och hur bekväma de är med att hantera katter på arbetet.

Respondent	Yrkesroll idag	Antal aktiva arbetsår inom djursjukvård	Bekvämt med att hantera katt (1- mycket obekvämt, 5- mycket bekvämt)
1	Leg DSS	3,5 år	5
2	Leg DSS	5 år	5
3	Djurvårdare	4 år	3
4	Leg Veterinär	7,5år	5
5	Leg DSS	4år	4
6	Leg DSS	5år	4
7	Djurvårdare	3 år	5

4.2 Val av hanteringsmetoder

Handduk

Samtliga sju respondenter svarar att de använder handduk på något sätt när de hanterar katter. Majoriteten av dem gör det ofta eller som rutin vid moment som till exempel blodprovstagning. Till exempel uppger en respondent att handduken läggs på bordet då det blir trevligare för katten att sitta där och är nära till hands om den behövs. Enstaka respondenter svarar att de använder handduk ibland vid behov om katten är arg, har attityd eller inte sitter still. Beslutet att använda handduk tas av många respondenter under tiden katten hanteras om de märker att det behövs. Några uppger att de beslutar att använda handduk innan de träffat katten, då ägare eller annan personal beskriver att det eventuellt kommer behövas eller om katten har en varning i journalen.

Klia på huvudet

Samtliga sju respondenter använder denna metod på något sätt till viss del. En respondent uppger att denna metod är nummer ett. De flesta gör det för att distrahera katten eller för att det ska bli en trevligare upplevelse om de upplever att den tillåter och tycker om det. En respondent uppger att en penna kan användas för att klia på huvudet om katten är arg.

Distrahera med godis

De flesta (5) respondenterna svarar att de använder godis för att distrahera katten och för att katten ska få en positiv upplevelse men att det sällan fungerar. Som anledning till detta uppger de att katterna antingen är för stressade för att äta eller inte får på grund av att de till exempel ska sederas. Två respondenter svarar att de inte använder sig av godis alls och två uppger att de oftare ger godis som belöning än för att distrahera. De som berättar när de tar beslutet att ge godis svarar att de tar beslutet vid behov under tiden de är med katten.

Katthandskar

Fyra respondenter svarar att de använder katthandskar sällan eller ibland. Samtliga av dessa uppger att de väljer att använda handskar i de fall där katten är aggressiv eller svårhanterlig och att hantering därmed medför stor risk att bli biten eller riven. Beslutet att använda katthandskar tas av de flesta när de läser av katten och bedömer att det behövs. En respondent uppger att den ibland tar beslutet att ta fram katthandskar för säkerhets skull innan mötet med katten om den har en varning i journalen. Tre respondenter uppger att de inte använder katthandskar alls.

Tillkalla mer personal för hållhjälp

Fyra respondenterna svarar att de ofta redan är två personer från början och därför inte behöver tillkalla mer hjälp. Några (2) försöker med djurägare först och

tillkallar mer personal om det inte fungerar. Det tas även upp av en respondent att det är bättre att inte vara för många för kattens skull då det kan öka stressen hos katten.

Tvångsbur

Respondenterna (7) uppger att tvångsbur används ibland eller sällan. I de fall de gör det beror det på att katten är förvildad och inte kan hanteras på annat sätt. En vanlig anledning till att ta beslutet att använda tvångsbur grundas på förhandsinformation av de katthem eller föreningar som kommer in med katten. I dessa fall tas beslutet att använda tvångsbur innan man träffar katten. I flera fall är katterna redan i tvångsbur när de anländer till kliniken.

Kattväska

Två respondenter använder ibland kattväska på vissa katter istället för handduk. Två har aldrig använt det. Tre uppger att de aldrig eller sällan använder det.

Övrigt

På frågan om respondenterna vill lägga till andra hanteringsmetoder eller hjälpmedel än de som nämns i intervjun anges följande:

- *Kattmunkorg (En respondent):* Används ibland för att katten ska få känna som att den gömmer sig.
- *Krage (En respondent):* Används för att undvika bitskador och för att katterna upplevs bli mer hämmade med krage på sig
- *Feromoner (En respondent):* Används i förebyggande syfte genom att spraya på till exempel filt eller ha i vägguttag så katterna blir lugnare.
- *Kontrollera dofter genom handtvätt (En respondent):* Används för att inte blanda dofter mellan hantering av hundar och katter.
- *Låta katterna ligga kvar i sin egen burbotten (En respondent):* Används för att vissa katter upplevs känna sig mer trygg där.
- *Låt katten vara där den vill (En respondent):* Används för att katten ska vara bekväm. Tillåts sålänge det går att genomföra en godtagbar undersökning.

4.3 Förhandsinformation, erfarenhet och förväntningar

Majoriteten av respondenterna uppger att ras påverkar deras förväntningar. Vissa raser förväntas ha mer energi och temperament, till exempel Bengaler och Abessinier. Ingen respondent uppger att kön påverkar deras förväntningar. Många respondenter uppger att de är medvetna om att det finns rykten om att vissa färger är mer svårhanterliga, till exempel sköldpaddsfärgade katter. Dessa beskrivs av

många respondenter ha rykte om sig att vara arga. Några respondenter håller med om dessa förväntningar och några tror att det mest är förutfattade idéer.

Fyra respondenter upplever att kattens ålder påverkar vad man har för förväntningar. Tre förväntar sig att kattungar är rörliga, nyfikna och sociala. Därför förväntar de sig att kattungar är svårare att hantera på grund av att de inte vill sitta still. De poängterar att de sällan förväntar sig att kattungar ska vara aggressiva utan mer nyfikna och lekfulla. En respondent uppger att det är viktigt att man ger kattungar ett gott första intryck av veterinärvård. Samma respondent nämner att äldre katter redan har fått ett intryck av veterinärbesök, som antingen kan komma att vara negativa eller positiva. En respondent uppger att äldre katter har mer sjukdomar och problem och att förväntningen därför kan vara att de är svårare att hantera på grund av det. En uppger att den förväntar sig att äldre katter är mer reserverade och ligger och trycker och är mer svårhanterliga på grund av den orsaken.

Besöksorsak uppgavs av en respondent påverka förväntningar genom att man förväntar sig att en frisk katt kommer bete sig på ett annat sätt än en sjuk individ. En respondent uppger att hen förväntar sig att innekatter är mer vana vid hantering än utekatter och därför är lättare att hantera. En annan respondent upplever att förväntningarna på katter påverkas av hur djurägaren klär sig samt pratar om sin katt. Detta på grund av att man får ett intryck av hur katten hanteras av djurägaren hemma och att detta påverkar hur katten beter sig. Alla respondenter svarar att deras förväntningar på katter påverkas av vad de får höra av kollegor eller läser i journal innan de träffar katter för första gången, två av dessa säger att det påverkar lite. Fyra stycken svarar att förhandsinformation från kollegor eller journal även påverkar hur de hanterar katten. De flesta av respondenterna uppger att de försöker ta till en lugnare hantering och läsa av katten noggrant innan första mötet om man får höra att katten till exempel är skygg, rädd eller aggressiv. Samma sak gäller om de läser i journalen att katten har en triangelvarning som ofta innebär att individen är mer problematisk att hantera på grund av dess beteende. En av respondenterna uppger att hen kanske tar med en extra person, handduk eller handskar om hen får se att katten har varning om aggression i journalen. En uppger att den är mer på sin vakt eller tar på krage för säkerhetsskull om det står att katten kan bitas. Resterande tre respondenter svarar att de försöker att inte låta förhandsinformation från kollegor eller journal påverka deras hantering och försöker möta katten förutsättningslöst.

Fem respondenter uppger att deras tidigare erfarenheter med katter påverkar vilka förväntningar de har på så sätt att de med erfarenhet lärt sig hur de ska hantera katter i olika situationer. En respondent uppger att det är svårare att läsa av katter om man inte varit omkring dem tidigare. Respondenten upplevde att detta

påverkade förväntningarna. Samma respondent berättar att hen själv inte haft egna katter och att hen upplevde det svårt att läsa av deras kroppsspråk som ny på jobbet, men att det blir lättare med tiden och med mer erfarenhet. En annan respondent uppger att den påverkats positivt av sina tidigare erfarenheter på så sätt att hen klarat av att hantera katter i svåra situationer tidigare och därför är positivt inställd till att hantera dem nu. Två respondenter uppger att de inte tycker att deras förväntningar påverkas av tidigare erfarenheter.

På fråga 11 som handlar om Rosenthaleffekten svarar samtliga respondenter att de upplever att deras förväntningar på ett eller annat sätt påverkar hur de beter sig runt katter och att detta i sin tur påverkar hur katterna reagerar. Flera respondenter upplever att katter kan läsa av deras kroppsspråk och den stressnivå de presenterar. En upplever att hen får en helt annan energi om förväntningen är att katten ska bitas. Som exempel nämner en respondent en situation där hen varit nervös vid hantering av en förvildad katt och att detta upplevdes påverka katten negativt och gjorde situationen och katten mer svårhanterlig. Flera respondenter berättar om situationer där avsaknad av förväntning upplevts ha haft en positiv effekt på händelseförloppet och katten. Detta då de hanterat katter med triangelvarning utan att veta om det förrän i efterhand. I dessa situationer hade hanteringen gått bra och katten varit lugn och respondenterna poängterar att detta kan ha berott på att de själva var lugna då de inte visste om varningen i journalen. Två respondenter berättar om då de varit med om situationer där katter som förväntats kunna bitas har lindats in med handdukar eller direkt satts ned i väska med hårda rörelser och att detta gjort katterna svårare eller argare än de var innan.

5. Diskussion

5.1 Metoddiskussion

Att utföra en kvalitativ intervjustudie ansågs vara en lämplig metod för detta arbete för att få svar på frågeställningen då den bygger på subjektiva upplevelser och åsikter som inte alltid kan kvantifieras med siffror. I en kvalitativ studie samlas deskriptiv data baserad på respondenternas egna upplevelser och berättelser (Taylor et al. 2015).

Några faktorer har identifierats som kan ha påverkat utfallet av studien. Till att börja med förmedlade många av respondenterna som deltog ett genuint intresse för katter och deras beteende. Detta trots att det ansågs finnas goda möjligheter till att hitta personer med olika inställning till katter i de grupper och platser där deltagare söktes. Flertalet av respondenterna beskrev sig själva som de personer som ofta tillkallas av kollegor för att hjälpa till med mer svårhanterliga katter då de är bra på att läsa av dem. Detta kan ha påverkat vilka typer av svar som gavs i intervjuerna. Den lilla grupp som deltog i denna studie kan därför inte tolkas som representativ för all djurhälsopersonal i Sverige.

Något annat som kan ha påverkat svaren i intervjuerna är att intervjutekniken blev bättre ju fler intervjuer som utfördes. Det ställdes fler följdfrågor eller önskan om förtydliganden i de senare intervjuerna. Ett exempel på detta är sista frågan i intervjun som berörde Rosenthaleffekten, det vill säga om respondenterna upplevde att deras förväntningar på katter påverkar hur katterna beter sig. Efter att några intervjuer utförts upptäcktes att respondenterna tenderade att misstolka frågan. Istället för att svara på om de upplever att katternas beteende påverkas av deras förväntningar svarade de på om deras hantering av katten påverkas av förväntningarna. Dessa två faktorer hänger på ett sätt ihop men för att kunna undersöka om Rosenthaleffekten upplevs ske även i mötet mellan katt och människa var det specifikt det första svaret som söktes. Detta upptäcktes efter några intervjuer och därför kunde vad som faktiskt efterfrågades förtydligas i de senare intervjuerna.

Fråga 9 *“Anser du att tidigare erfarenheter med katter påverkar dina förväntningar inför ett första möte? Kan du ge exempel/berätta?”* behövde upprepas eller förtydligas för många respondenter. Detta påverkade hur frågan ställdes och formuleringen varierade något för de olika respondenterna. För de respondenter som inte förstod frågan gavs förtydligandet att det kan handla om alla typer av erfarenheter med katter tidigare i livet och inte bara i arbetssituationer. Följden av detta blev att respondenterna hade olika utgångspunkter när de svarade och det kan ha påverkat variationen i svaren. I efterhand insågs att frågan i sin grundform borde ha formulerats med detta förtydligande så att alla fick samma utgångspunkt.

5.2 Resultatdiskussion

Denna studie innefattade sju respondenter från tre olika yrkesgrupper; legitimerad veterinär (1), legitimerad djursjukskötare (4) och djurvårdare (2). Då urvalet av antalet deltagare i studien endast var sju respondenter varav de flesta var legitimerade djursjukskötare går det inte att identifiera några tydliga skillnader mellan de olika yrkesgrupperna. Spannet av aktiva yrkesår hos respondenterna låg mellan 3 till 7,5 år. Detta är ett relativt litet spann och därför kan vi inte konstatera att denna intervjustudie kan identifiera några stora skillnader mellan de som arbetat länge jämfört med de som arbetat kort gällande vilken påverkan det har på förväntningar och val av hanteringsmetod. Dock uttryckte en respondent att hans val av hanteringsmetod av katter har ändrats genom åren då hen på arbetet lärt sig mer om katter och blivit mer bekväm i deras närvaro. Detta skulle kunna tyda på att det sker en utveckling och förbättring i hantering ju fler år man arbetat. Det skulle också kunna betyda att arbetserfarenhet leder till mer lärdom om katter och att hanteringsmetoderna anpassas efter detta. Men det kan också vara att man anser sig kunna sin sak om man arbetat länge och därför hanterar katter på sitt sätt oavsett situation då man anser att dessa hanteringsmetoder fungerar. Fler aktiva arbetsår skulle alltså kunna innebära både anpassning av hantering eller det motsatta, det vill säga bibehållande av samma traditionella metoder som man anser effektiva. För att kunna dra en konkret slutsats om detta och eventuella skillnader mellan de olika yrkesgrupperna samt antal aktiva år behöver en större kvantitativ studie genomföras där fler deltagare från varje yrkesgrupp deltar med en större bredd i aktiva arbetsår. Det framgår som sagt inte i denna studie vilken påverkan aktiva arbetsår har och det skulle därför vara intressant att i vidare studier jämföra hur nyexaminerad samt rutinerad personal väljer att hantera katter. En ytterligare aspekt av detta skulle kunna vara att undersöka hur djurägare ställer sig till och reagerar på de eventuellt olika hanteringsmetoderna.

I denna studie såg vi att de som placerar sig högst på skalan i hur bekväma de är med att hantera katter på arbetet både är de som arbetat kortast tid (3-3,5 år) samt de som arbetat längst tid (5-7,5 år). De tre respondenter som placerat sig något lägre på skalan ligger i spannet mitt emellan och har varit yrkesverksamma mellan 4-5 år. Det finns alltså inget som säger att de med flest aktiva arbetsår även är de som är mest bekväma med att hantera katter eller att de med minst aktiva arbetsår är de som är minst bekväma. Istället är det i denna studie personerna i mitten av spannet som placerar sig något lägre på skalan i hur bekväma de är med att hantera katter på arbetet. Vad detta beror på är svårt att säga, eftersom det är en minimal skillnad i aktiva arbetsår mellan respondenterna i denna studie. Troligen spelar andra faktorer än aktiva arbetsår in när det kommer till hur bekväm en person är med att hantera katter. Kanske är förväntningar på beteendet och hur mycket dessa förväntningar påverkar personalen ett exempel på detta. Utifrån respondenternas svar kan vi nämligen se att tidigare erfarenheter med katter i livet kan påverka vilka förväntningar man har på kattens beteende. Kanske påverkar detta även hur bekväm man är med att hantera katter på arbetet. Samtliga av de fyra respondenter som placerar sig själva högst på skalan i hur bekväma de är med att hantera katter på arbetet beskriver sig nämligen på ett eller annat sätt som kattpersoner. Flera av dem uppger att de är de personer som hämtas av kollegor när det behövs hjälp för att de är duktiga på att hantera och läsa av katter. Som en respondent beskrev det är hen positivt inställd till att hantera katter och känner sig självsäker med detta på grund av tidigare erfarenheter där hen lyckats hantera katter i svåra situationer. I en studie av Da Graça Pereira et al. (2014) undersöktes huruvida ägandeskap av katt hade en påverkan på djurhälsopersonalens förståelse av kattens beteendemässiga behov. Studien visade att personal som själva ägde eller hade haft katt var bättre på att identifiera beteendebestånd och kunde därmed hantera dessa katter lättare jämfört med de som aldrig ägt en katt. Detta är något som kan tala för att tidigare erfarenheter av katt samt ägandeskap kan påverka hur bekväm man är med att hantera dem då man har en större förståelse för kattens beteenden och uttryck.

Utifrån resultaten i denna studie finns ett svagt mönster i hur förväntningar påverkar val av hanteringsmetoder om man jämför de som placerar sig själva som 5 på skalan med de som placerar sig själva lägre än 5 på skalan. De som placerat sig lägre på skalan nämner i större utsträckning i sina svar att de kan påverkas av sina förväntningar och den information de fått inför ett möte. Till exempel kan de välja att sätta på en krage direkt, ha med handduk eller en extra person som hjälp redan från början då förväntningarna är att katten kan reagera på hanteringen. De som placerat sig som en femma på skalan kan även de välja att ta till olika hjälpmedel men i större utsträckning uppger de att de i första hand går in med ett öppet sinne och anpassar hanteringen utifrån individen. De försöker att inte låta sig påverkas av förväntningar och anpassar sig istället efter situationen.

Vad är det då som påverkar vilka förväntningar personal inom djursjukvården har? En faktor som sticker ut extra av de som anges är muntlig och skriftlig förhandsinformation, till exempel triangelvarning i journaler. I de flesta fall där respondenterna beslutar att använda sig av en viss hanteringsmetod eller hjälpmedel redan innan de träffar katten är det baserat på förhandsinformation som de fått innan mötet. Det tydligaste exemplet på detta är vid användandet av tvångsbur. De flesta av respondenterna uppger att beslutet om användning fattas redan innan de träffar katten på grund av att katten lämnats in av en kattorganisation och där personal uppger att den är förvildad eller svårhanterlig. Att förhandsinformation från kollegor eller övriga personer tycks spela stor roll för förväntningar och hantering framgår även från fråga 7 (*Påverkas dina förväntningar på katten av vad du får höra av kollegor eller läser i journal innan du träffar den första gången? På vilket sätt?*) där alla respondenter är eniga. Detta visar hur viktigt det är att man tänker på hur man inom djursjukvården pratar om katter med sina kollegor. Råd och ord från kollegor väger tungt och det är därmed viktigt att tänka över ordval som till exempel aggressiv jämfört med rädd. I vissa intervjuer framgår att hanteringsmetoder som till exempel handduk och katthandskar tenderar att användas till katter som benämns som arga eller med attityd, medan katter som benämns som skygga eller rädda uppges hanteras mer försiktigt och varsamt. Det är viktigt att ha med sig som personal inom djursjukvården att en arg katt ofta inte är aggressiv utan att en bakomliggande orsak ofta finns, till exempel kan den vara rädd, stressad eller ha ont. Dessutom kan besöksorsaken ha en betydelse för hur katten beter sig. En frisk katt som kommer in för vaccination kommer troligen agera annorlunda än en katt som kommer in och är sjuk eller har ont. Detta är något som framgår i intervjuerna som utförts i den här studien. Därför är det viktigt att personal inom djursjukvården har med sig att en utåtagerande eller aggressiv katt troligen är det på grund av rädsla, stress, sjukdomstillstånd eller liknande.

Enligt studier som vi tagit del av blir katter lättare att hantera under veterinärbesök om man erbjuder mat eller godis. Detta på grund av att godiset leder till en positiv upplevelse för katten (Rodan 2010). Respondenterna i denna studie var inte helt eniga i frågan om effektiviteten av att distrahera katter med godis. Någon använde det som belöning efter undersökning eller behandling för att uppmuntra och skapa en positiv upplevelse. Andra försökte använda det rutinmässigt som distraktion eller belöning. Det framkom under intervjuerna att flera respondenter försöker ge mat eller godis för att främja ett gott beteende och se till att besöket blir något positivt. De flesta var positivt inställda till tanken att använda sig av mat eller godis men de förklarar att katterna många gånger är för stressade för att vilja äta vilket gör att denna metod då inte fungerar, framför allt inte när de är sjuka. Respondenterna menar dock att det kan fungera i vissa fall

när katter kommer in för enklare behandlingar såsom vaccination. Trots att studier och många respondenter var positivt inställda till att använda godis eller mat är många katter för stressade för att vilja äta under veterinärbesök. Därmed fungerar mat eller godis i dessa situationer inte alltid som någon effektiv distraktionsmetod. Det är därför viktigt att personal inom djursjukvården utövar låg stresshantering för att katter ska känna sig bekväma och förhoppningsvis vilja ta emot belöning i form av mat eller godis och således få en positiv upplevelse av veterinärbesöket.

Respondenterna fick svara på frågan om fyra olika egenskaper hos katter (kön, ålder, ras och färg) påverkar deras förväntningar inför ett första möte och om det i sin tur påverkar deras val av hanteringsmetod. Ingen respondent ansåg att kön var en påverkande faktor. Men i en bok av Hart & Hart (2013) rapporteras att man kan se vissa skillnader mellan kön på katter i deras hemmiljö. Till exempel är kastrerade honor mer rädda och aggressiva mot främlingar och andra katter, medan kastrerade hanar är mer vänliga och tillgivna till främlingar och familjemedlemmar samt mer lekfulla (Hart & Hart 2013). Att dessa skillnader påstås finnas i hemmiljön behöver dock inte betyda att de är märkbara vid veterinärbesök. Där kan flera andra faktorer spela in, såsom att sitta i en bur och åka i bil vilket kan stressa katten och därmed påverka hur den beter sig under besöket oberoende av kön.

Ålder var en faktor som några respondenter uppgav som påverkande. Yngre individer uppgavs vara mer nyfikna och ha svårare att sitta still än äldre individer. Det togs även upp att äldre individer förväntas kunna vara mer svårhanterliga på grund av att de ofta har tidigare erfarenheter av veterinärbesök och därför kan koppla dessa besök med något negativt. En respondent påpekade i förhållande till detta att hen tyckte det var viktigt att de yngre katterna fick ett bra första besök för att underlätta besök i framtiden. Detta stöds från tidigare studier (Heath 2020; Rodan 2010; Themes 2016) som alla beskriver vikten av att se till att varje besök blir något positivt då katterna tar med sig tidigare erfarenheter. Som personal inom djursjukvården är det alltid viktigt att arbeta för att varje besök ska bli så positivt som möjligt för katten och djurägaren så att de ska känna sig bekväma med att komma in på regelbundna veterinärbesök och att kattens välbefinnande därmed kan öka.

Sex av sju respondenter uppgav att de har olika förväntningar på olika raser. En respondent nämnde att hen ansåg att européer inte var trevliga och förväntade sig därmed det hos alla européer då hen aldrig stött på någon trevlig individ inom rasen. Bengaler, abessinier och orientaliska raser ansågs av några respondenter vara mer svårhanterliga då de uppgavs vara sprattliga och svåra att hålla stilla.

Birmor ansågs däremot ha mer temperament. Större raser såsom main coon och norsk skogskatt uppgavs vara lättare att hantera på grund av att de är lugnare.

När det kommer till att skaffa hund är valet av ras en viktig faktor då man ofta önskar ett visst beteende hos sin hund. Vid valet av katt är det inte lika vanligt att det är just ras man utgår ifrån då man oftare antar att alla katter har samma beteende oberoende av ras (Hart & Hart 2013). Men enligt Hart & Hart (2013) visar olika raser olika beteenden även hos katt. Även i en annan studie utförd av Wilhelmy et al. (2016) har man sett att det finns rasbetingade beteenden. Denna studie visar på beteendeskilnader mellan olika pälsfärger men författarna till studien tolkar beteendeskilnaderna främst som rasspecifika. Dock menar de att vissa pälsfärger kan relatera till olika beteenden oberoende av ras (Wilhelmy et al. 2016).

Färg på katten var en annan faktor som flera respondenter uppgav påverka deras förväntningar. Röda katter och framförallt trefärgade katter, så kallade sköldpaddsfärgade, ansågs ha mer temperament, och några av respondenterna förväntade sig att dessa är svårare att hantera. Viktigt att poängtera är att alla respondenterna inte höll med om dessa tankar gällande koppling mellan färg och temperament trots att de allra flesta (6) uppgav att de kände till att detta rykte fanns. Flera nämner det som en hörsägen de känner till men att de inte upplever att det påverkar hanteringen. Viktigt för personal inom djursjukvården är att vara medveten om olika rasers naturliga beteenden och ha i åtanke att olika färger kan innebära olika temperament, men i slutändan, oberoende av ras och färg behöver vården individanpassas.

Vilka slutsatser man kan dra om förväntningar och betydelsen de har inom djursjukvården är en fråga som saknar ett enkelt svar. Utifrån de tankar och svar som erhållits under intervjuerna i denna studie skulle förväntningar kunna tolkas som både något positivt och negativt. Positivt då några av respondenterna berättade att de ansträngde sig mer för att läsa av en katt och utföra lugnare hantering om de av någon anledning förväntade sig att den skulle vara rädd eller svårhanterlig. Om förväntningen är att en katt kommer vara utåtagerande kan det i vissa situationer vara bra att redan innan kunna lägga upp en handlingsplan för att undvika arbetsskador och negativa betingelser för katten, precis som några respondenter berättade. Men det framkom även i studien att man kanske tar till vissa hjälpmedel tidigare eller tillkallar mer hållhjälp i ett tidigt skede om man förväntar sig att katten ska vara aggressiv. Det ska poängteras att svaren angående detta varierade något och det inte var för alla respondenter som detta var fallet, och några svarade att de alltid hanterar katter lika oavsett förväntning. Problematiken med förväntningar är när de inte stämmer och detta leder till val av hanteringsmetoder som orsakar ökad stress snarare än minskad. De så kallade

triangelvarningarna som utfärdas på djur som av olika anledningar ska hanteras med försiktighet är ett bra exempel på när det kan bli problematiskt. De är till för att personal enkelt ska se om det behöver vidtas en viss försiktighet vid hantering av djuret. Men flera respondenter vittnar om situationer där de hanterat katter med triangelvarning utan att ha vetat om det förrän i efterhand. I dessa situationer hade respondenterna gått in utan förväntningar och lugnt och enkelt hanterat katterna ovetandes om varningen. Som de berättar själva kan förloppet ha gått bra just på grund av att de var helt avslappnade och inte förväntade sig problem. Huruvida detta berodde på respondenternas attityd eller om triangelvarningen var felaktig går dock inte att avgöra såhär i efterhand. Detta skulle alltså antingen kunna tyda på att triangelvarningar inte alltid stämmer eller att Rosenthaleffekten faktiskt även sker i mötet mellan katt och människa, det vill säga, att förväntningar påverkar kattens beteende. Att en människas förväntningar på hur ett djur ska bete sig kan ha en påverkan på djuret framgår i en studie gjord på hästar. Där fann man att hästar fick förhöjd hjärtfrekvens när deras ryttare förväntade sig att hästarna skulle bli rädda (Keeling et al. 2009). Gällande triangelvarningar är det självklart fördelaktigt att enkelt kunna bli varnad i de fall de stämmer, men då vi sett att Rosenthaleffekten enligt respondenternas upplevelser kan ske mellan katt och människa bör man försöka att gå in till katter med en neutral inställning.

Viktigt att komma ihåg gällande Rosenthaleffekten är dock som tidigare nämnts att några av respondenterna misstolkade frågan om vad begreppet innebär. Detta i kombination med att det i efterhand inte går att kontrollera om det respondenterna upplevt stämmer, vilket innebär att det inte med säkerhet går att säga att Rosenthaleffekten skett mellan människa och katt. Det finns en möjlighet att andra faktorer kan ha påverkat katternas beteenden i de situationer där respondenterna upplevt att Rosenthaleffekten skett. Exempelvis skulle ljud eller övriga djur i lokalen kunnat påverka katternas beteende. Katter har en bredare upptagningsförmåga med sin hörsel än människor och kan fånga upp ljud på frekvenser mellan ca 45 Hz till 65 kHz (Strain 2017). Alltså skulle katterna kunnat reagera på ljud som inte respondenterna hört vilket skulle kunna påverka hur respondenterna tolkat situationen. Detta har inte undersökts i denna studie.

Att förväntningar till viss del kan påverka hur man väljer att hantera katter och därmed även hur de reagerar på denna hantering är viktigt för personal inom djursjukvården att ta med sig. För att uppnå låg stresshantering och högkvalitativ vård behöver man reflektera över vilka förväntningar man har och i vilka situationer de kan vara fördelaktiga. För som det framkommer i denna studie kan förväntningarna både hjälpa och stjälpa. Hittas rätt balans gynnas både personal och djur och en ökad välfärd kan uppnås för alla inblandade.

5.3 Framtida forskning

I den här studien intervjuades en liten grupp personer. För ett mer pålitligt resultat borde antalet deltagare ökas. En större grupp med fler intervjuer hade dock varit mer tidskrävande och var därför inte möjligt inom ramarna för denna studie. En del intressanta teman identifierades men eftersom de bygger på respondenternas egna upplevelser kan de mer användas som grund för att bygga vidare på mer utförliga studier i framtiden än för att tolkas som slutgiltiga resultat. För att få resultat på hur mycket förväntningar påverkar hantering på riktigt hade en form av experimentell studie varit intressant. Exempelvis hade man kunnat delta vid undersökningar av katter där man ger olika typer eller olika mycket förhandsinformation till sköterskan/veterinären och sedan observerar om detta gör skillnad för hur de väljer att hantera katten. Eftersom förhandsinformation från kollegor identifierats som en påverkande faktor för förväntningar hade det till exempel varit intressant med en studie där man undersöker till vilken grad sättet denna förhandsinformation formuleras påverkar hanteringen. Blir det till exempel skillnad om en person får höra att katten är rädd innan första mötet jämfört med om den får höra att katten är arg. Eller, hur går undersökningen till om de får höra att katten är glad och kelig?

Vidare studier skulle kunna vara inriktade på att undersöka hur stressnivån hos katter skiljer sig från kliniker som använder sig strikt av låg stresshantering och andra kliniker som kanske inte är lika insatta i denna typ av hantering och upplägg när en katt besöker dem. En av respondenterna i denna studie nämnde att feromoner är något som hen använder sig av. Därmed skulle vidare studier kunna undersöka huruvida feromoner faktiskt har en inverkan på katten under veterinärbesök för att se om det har en positiv effekt och om det då kan användas i samband med låg stresshantering. Detta för att faktiskt se hur kattens välfärd förbättras under veterinärbesök. Detta kan vara en grund till att ytterligare förbättra kattens status och välfärd då fler veterinärkliniker får bättre kunskap och förståelse om katten. Det är även positivt om djurägarna informeras om djursjukvårdens engagemang och utveckling då detta troligen gör att fler djurägare känner sig bekväma med att ta katten till veterinären mer regelbundet.

6. Slutsats

Denna studie visar att personal inom djursjukvården har förväntningar på katter och hur de beter sig på klinik. Vad de förväntar sig om en katt kan påverkas av flera faktorer. Några av dessa faktorer är; förhandsinformation från kollegor eller djurägare, personalens och kattens tidigare erfarenheter, ras och färg samt besöksorsaken. Dessa förväntningar kan i vissa fall påverka hur personal väljer att hantera katter på klinik. Förväntningar kan även påverka personalens kroppsspråk och känsla gentemot en katt. Enligt respondenterna i denna studie sker Rosenthaleffekten i mötet mellan människa och katt inom djursjukvården. Det vill säga, de förväntningar personalen har när de möter en katt påverkar hur katten beter sig. Detta genom att förväntningarna påverkar vilken känsla de möter katten med och även i vissa situationer hur de väljer att hantera katten. För att fastställa att detta stämmer behöver dock fler studier utföras med fler intervjuer, observationer och mätningar.

Referenser

- Agria (2021), Husdjur i vart tredje svenskt hem.
<https://news.cision.com/se/agria-djurforsakring/r/husdjur-i-vart-tredje-svenskt-hem,c3318101> [2022-03-10]
- [Atkinson, T. \(red.\) \(2018\). Practical feline behaviour: understanding cat behaviour and improving welfare. Wallingford: CABI. https://doi.org/10.1079/9781780647838.0000](https://doi.org/10.1079/9781780647838.0000)
- Atkinson, T., Devaney, J., Girling, S. (2018). Animal handling, restraint and transport. I: Cooper, B., Mullineaux, E., Turner, L. (red) BSAVA textbook of veterinary nursing. British Small Animal Veterinary Association. 228- 255.
- [Couture, M., Stellato, A.C., Moody, C.M. & Niel, L. \(2022\). Owner perspectives of cat handling techniques used in the veterinary clinic. Journal of Applied Animal Welfare Science, 1–11. https://doi.org/10.1080/10888705.2022.2039144](https://doi.org/10.1080/10888705.2022.2039144)
- Da Graça P ereira, G., Fragoso, S., Morais, D., Villa de Brito, M.T. & de Sousa, L. (2014). Comparison of interpretation of cat's behavioral needs between veterinarians, veterinary nurses, and cat owners. *Journal of Veterinary Behavior*, 9 (6), 324–328. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2014.08.006>
- Egidius, H. (u.å) Rosenthaleffekten. Natur & Kulturs Psykologilexikon
<https://www.psykologiguide.se/psykologilexikon/?Lookup=Rosenthaleffekten>
[2022-03-20]
- Friberg, P. (2004). Stressreaktionernas biologi. *Läkartidningen*, 101 (12). 1089-1094
[2022-03-09]
- Gazzano, A., Bianchi, L., Campa, S. & Mariti, C. (2015). The prevention of undesirable behaviors in cats: Effectiveness of veterinary behaviorists' advice given to kitten owners. *Journal of Veterinary Behavior*, 10 (6), 535–542.
<https://doi.org/10.1016/j.jveb.2015.07.042>
- Hart, B.L. & Hart, L.A. (2013). *Your ideal cat: insights into breed and gender differences in cat behavior*. Purdue University Press.
- [Heath, S. \(2020\). Environment and feline health: at home and in the clinic. Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice, 50 \(4\), 663–693. https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2020.03.005](https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2020.03.005)
- Herron, M.E. & Shreyer, T. (2014). The pet-friendly veterinary practice. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 44 (3), 451–481.
<https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2014.01.010>

- Keeling, L., Jonare, L., Lanneborn, L. (2009). Investigating horse-human interactions: The effect of a nervous human. *The Veterinary Journal*. 181, 70-71. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2009.03.013>
- Mariti, C., Bowen, J.E., Campa, S., Grebe, G., Sighieri, C. & Gazzano, A. (2016). Guardians' perceptions of cats' welfare and behavior regarding visiting veterinary clinics. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 19 (4), 375–384. <https://doi.org/10.1080/10888705.2016.1173548>
- Nibblett, B.M., Ketzis, J.K. & Grigg, E.K. (2015). Comparison of stress exhibited by cats examined in a clinic versus a home setting. *Applied Animal Behaviour Science*, 173, 68–75. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2014.10.005>
- Näringsdepartementet (2021), Regeringen föreslår lagändringar om obligatorisk märkning och registrering av katter. Stockholm: Regeringskansliet <https://www.regeringen.se/4a897e/contentassets/bc272fb8d5cd4c2191be1e1fde2f0d58/markning-och-registrering-av-katter.pdf>
- Quimby, J.M., Smith, M.L. & Lunn, K.F. (2011). Evaluation of the effects of hospital visit stress on physiologic parameters in the cat. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 13(10), ss. 733-737 <https://doi.org/10.1053/j.tcam.2010.09.001>
- Rodan, I. (2010). Understanding feline behavior and application for appropriate handling and management. *Topics in companion animal medicine*, 25 (4), 178–188. <https://doi.org/10.1053/j.tcam.2010.09.001>
- Rosenthal, R. (1994). Interpersonal expectancy effects: A 30-year perspective. *Current directions in psychological science*, 3 (6), 176–179. <https://www.jstor.org/stable/20182304> [2022-02-02]
- Strain, G. (2017). Hearing disorders in cats: Classification, pathology and diagnosis. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 19, 276-287. <https://doi.org/10.1177/1098612X17695062>
- Taylor, S.J., Bogdan, R. & DeVault, M. (2015). *Introduction to Qualitative Research Methods: A Guidebook and Resource*. Hoboken, UNITED STATES: John Wiley & Sons, Incorporated. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/detail.action?docID=4038514> [2022-03-11]
- Themes, U.F.O. (2016). Reducing stress and managing fear aggression in veterinary clinics. *Veterian Key*. <https://veteriankey.com/reducing-stress-and-managing-fear-aggression-in-veterinary-clinics/> [2022-03-09]
- Vitale Shreve, K.R. & Udell, M.A.R. (2015). What's inside your cat's head? A review of cat (*Felis silvestris catus*) cognition research past, present and future. *Animal Cognition*, 18 (6), 1195–1206. <https://doi.org/10.1007/s10071-015-0897-6>
- Wilhelmy, J., Serpell, J., Brown, D. & Siracusa, C. (2016). Behavioral associations with breed, coat type, and eye color in single-breed cats. *Journal of Veterinary Behavior*, 13, 80–87. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2016.03.009>

Williams, L. (2016). Cat handling and associated stress: a clinical nursing perspective. *Veterinary Nursing Journal*, 31 (3), 88–93.
<https://doi.org/10.1080/17415349.2015.1128859>

Tack

Vi vill tacka våra handledare Anna och Maria för stöttning och rådgivning under arbetets gång. Tack till de som ingått i vår skrivgrupp och kommit med konstruktiv kritik för att få arbetet att utvecklas. Vi vill även rikta ett stort tack till de sju personerna som ställde upp på en intervju och gjorde det möjligt att genomföra detta arbete.

Bilaga 1

Intervjufrågor:

1. Vilken roll har du på din arbetsplats?
2. Hur länge har du jobbat? -> vilken utbildning?
3. På en skala 1-5 där 1 är mycket obekvämt och 5 är väldigt bekvämt, hur bekvämt är du med att hantera katter på jobbet?
4. Vi kommer nu nämna några hjälpmedel och tekniker för hantering av katt. Vi tar dem en i taget och så vill vi att du svarar på om du använder hjälpmedlet och i sånt fall när du tar beslutet att använda det och varför

Katthandskar

Använder du katthandskar:

När tar du beslutet att använda katthandskar, varför:

Distrahera med godis

Distraherar du med mat:

När tar du beslutet att distrahera med godis, varför:

Handduk

Använder du handduk:

När tar du beslutet att använda handduk, varför:

Tvångsbur eller kattväska

Använder du tvångsbur eller kattväska:

När tar du beslutet att använda tvångsbur eller kattväska, varför:

Klia hårt på huvudet

Brukar du klia hårt på huvudet:

När tar du beslutet att klia hårt på huvudet, varför:

Tillkalla mer personal för hållhjälp

Brukar du tillkalla mer hållhjälp:

När tar du beslutet att tillkalla mer hållhjälp, varför:

5. Finns det några fler hanteringsmetoder du använder?

6. Vilka av följande egenskaper hos katten påverkar dina förväntningar: ras, kön, färg, ålder. Vill du lägga till någon mer egenskap?
7. Påverkas dina förväntningar på katten av vad du får höra av kollegor eller läser i journal innan du träffar den första gången? På vilket sätt?
8. Upplever du att detta påverkar din hantering av katten?
9. Anser du att tidigare erfarenheter med katter påverkar dina förväntningar inför ett första möte? Kan du ge exempel/berätta?
10. Finns det något annat än det som tagits upp som påverkar dina förväntningar?
11. Studier har visat att våra förväntningar på människor omkring oss kan framkalla det förväntade beteendet, tror du att detta kan ske även i mötet med en katt? Dvs. upplever du att din inställning påverkar hur katten beter sig? I sånt fall på vilket sätt?

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

- <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sö

